

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21.07.1977, sp. zn. 4 Cz 24/77, ECLI:CZ:NS:1977:4.CZ.24.1977.1

Číslo: 4/1980

Právní věta: Bylo-li ještě za života bezpodílových spoluvlastníků zahájeno obč. soudní řízení o vypořádání zaniklého bezp. spoluvl. manželů, je v tomto řízení i po smrti jednoho z těchto bezpod. spoluvl. dána pravomoc soudu, který dokončí řízení s dědici. V řízení o dědictví je pak státní notářství vázáno rozhodnutím soudu o tom, co připadá z vypořádaného bezpod. spoluvl. do dědictví po zemřelém bezpod. spoluvl., a tento majetek zařadí do soupisu aktiv a pasív dědictví. Nebylo-li obč. soudní řízení o vypořádání zaniklého bezpod. spoluvl. zahájeno ještě za života obou bezpod. spoluvl., pak již není zákonného podkladu pro toto řízení a nelze u soudu podat úspěšně návrh na vypořádání zaniklého bezpod. spoluvl. proti dědici zemřelého. Podání takového návrhu nemůže dědici bezpod. spoluvl. ani druhému bezpod. spoluvl. uložit státní notářství s poukazem na ust. § 18 not. ř. Postupem (ust. § 18 not. ř.) tu lze řešit jen otázku, zda určitá věc patřila do bezp. spoluvl. zastavitele a jeho bývalého manžela.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 21.07.1977

Spisová značka: 4 Cz 24/77

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Dědění, Řízení před státním notářstvím

Předpisy: 99/1963 Sb. § 107 odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V řízení o dědictví po zůstaviteli Z. Š., který zemřel dne 4. 5. 1972, bylo zjištěno, že manželství zůstavitele s V. Š. bylo rozsudkem okresního soudu v Gottwaldově ze 14. 5. 1970 rozvedeno a že k vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů tu za života zůstavitele nedošlo. Zůstavitel se pak znovu oženil. Jako jeho dědičky ze zákona přicházely v úvahu druhá manželka zůstavitele D. Š. a jeho dcera Z. V.

Státní notářství v Gottwaldově svým rozhodnutím z 1. 9. 1972 řízení o dědictví přerušilo a uložilo dědicům, aby mu podali „zprávu o rozdělení tohoto majetku“. Po vyjádření pozůstalé manželky, jímž poukazovala na průtahy v projednávání dědictví, pokračovalo státní notářství v řízení a 12. 8. 1974 rozhodlo podle ustanovení § 35 not. ř., že z věcí, které byly podle souhlasného vyjádření účastníků uvedeny do protokolu jako věci náležející do bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a jeho bývalé manželky Z. Š., náleží do dědictví jejich polovina. V návaznosti na uvedené rozhodnutí provedlo

státní notářství soupis aktiv a pasív dědictví a 3. 9. 1974 vydalo rozhodnutí o obecné ceně majetku zůstavitele, o výši dluhů a čisté hodnotě dědictví podle ustanovení § 37 odst. 1 not. ř., o schválení dohody o vypořádání dědictví a o potvrzení nabytí dědictví.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že těmito uvedenými rozhodnutími, jež nabyly právní moci, byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Měl-li zůstavitel s pozůstalým manželem věci v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, určí státní notářství podle ustanovení § 35 not. ř., které z těchto věcí, popřípadě jaká jejich část, náležejí do dědictví. Postup podle uvedeného ustanovení se však vztahuje na bezpodílové spoluvlastnictví zůstavitele a pozůstalého manžela a nikoliv na případy, kdy bezpodílové spoluvlastnictví v důsledku zániku manželství zaniklo již před smrtí zůstavitele, třebaže toto spoluvlastnictví manželů nebylo za života obou manželů vypořádáno ani dohodou ani soudním rozhodnutím. 3)

Bylo-li za života zůstavitele zahájeno občanské soudní řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, je v tomto řízení nadále i po smrti jednoho z bývalých manželů dána pravomoc soudu a soud ve smyslu ustanovení § 107 odst. 3 o. s. ř. řízení dokončí s právními nástupci zemřelého účastníka. Státní notářství je pak vázáno rozhodnutím soudu o tom, co připadlo z vypořádaného bezpodílového spoluvlastnictví do dědictví po zůstaviteli, a tento majetek zařadí do soupisu aktiv a pasív dědictví.

Nebylo-li však občanské soudní řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zahájeno za života obou manželů, není již zákonného podkladu pro toto řízení. Bezpodílové spoluvlastnictví je vázáno jen na manžele, nemůže existovat mezi jedním manželem a jinou osobou, byť i dědicem druhého manžela, a nelze tedy podat návrh na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví proti dědici zemřelého manžela.

Podání takového návrhu nemůže dědici nebo bývalému manželovi zůstavitele, který v této části řízení o dědictví (v níž jde o to, co z bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a jeho bývalé manželky patří do dědictví po něm) je rovněž účastníkem řízení, uložit ani státní notářství podle ustanovení § 18 not. ř. Za spornou otázku ve smyslu ustanovení § 18 not. ř. totiž může být pokládána jen otázka, zda určitá věc patřila či nepatřila do bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a rozvedeného manžela, avšak určení toho, co z tohoto společného majetku patří do dědictví, je výlučnou pravomocí státního notářství.

Bývalý (rozvedený) manžel a dědici zůstavitele se mohou v řízení o dědictví i dohodnout o tom, který majetek patřil do bezpodílového spoluvlastnictví manželů a co z tohoto majetku případně bývalému (rozvedenému) manželovi a co patří do dědictví; jde ovšem o dohodu ve smyslu ustanovení § 18 not. ř., která není státním notářství schvalována a z níž státní notářství vychází při vydávání rozhodnutí podle ustanovení § 37 odst. 1 not. ř. Nedojde-li k takové dohodě, musí otázku, co z bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a bývalého (rozvedeného) manžela patří do dědictví, vyřešit státní notářství samo v rámci zjišťování majetku zůstavitele pro pořízení soupisu aktiv a pasív (§ 34 odst. 1 not. ř.) a pro vydání rozhodnutí podle ustanovení § 37 odst. 1 not. ř. V odůvodnění tohoto rozhodnutí uvede státní notářství zjištěný rozsah bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a rozvedeného manžela s uvedením hledisek ve smyslu ustanovení § 150 o. z., podle nichž postupovalo při uvedení některých věcí, případně pohledávky odpovídající hodnotě těchto věcí, do soupisu aktiv a pasív dědictví po zůstaviteli (srov. Rozbor a zhodnocení notářské praxe v řízení o dědictví a v řízení o registraci smluv, [Pls 1/67](#) Bývalého Nejvyššího soudu, uveřejněný ve sborníku Nejvyššího soudu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 538). S bývalým manželem jedná při tom státní notářství v této části řízení jako s

účastníkem řízení; doručí mu tedy i rozhodnutí vydané podle ustanovení § 37 odst. 1 not. ř.

Jestliže tedy v projednávané věci manželství zůstavitele s V. Š. bylo rozvedeno v r. 1970 (a k dohodě rozvedených manželů nebo k vydání soudního rozhodnutí o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, ani k zahájení takového řízení za života zůstavitele nedošlo), nemohlo státní notářství postupovat podle ustanovení § 35 not. ř. a vydávat samostatné rozhodnutí o tom, co z bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a jeho bývalé (rozvedené) manželky patří do dědictví. Nebylo zákonného podkladu ani pro vydání rozhodnutí, jímž bylo řízení o dědictví přerušeno do doby, než bude provedeno rozdělení majetku z manželství zůstavitele s jeho bývalou manželkou V. Š., a dědicům bylo uloženo, aby „o skončení tohoto rozdělení podali státnímu notářství zprávu“, nehledě na naprostou neurčitost výroku tohoto nesprávného rozhodnutí, podle něhož nebylo zřejmé, zda se účastníci mají obrátit na soud nebo jakým způsobem má k rozdělení majetku dojít.

Také při zjišťování rozsahu společného majetku zůstavitele a jeho bývalé manželky došlo k pochybení v projednávané věci. Státní notářství např. mezi majetek patřící do jejich bezpodílového spoluvlastnictví uvedlo 60 stromů na zahradě, jež patřila v době výsadby těchto stromů matce zůstavitele, a to v hodnotě 10 000,- Kčs. Stromy však nejsou samostatnou věcí, ale součástí pozemku (§ 120 o. z.), na němž byly vysázeny 4), a nelze je proto zařadit do bezpodílového spoluvlastnictví manželů; mohlo by jít jen o pohledávku vůči vlastníku pozemku. Nehledě k této skutečnosti, je zmíněná částka nepřezkoumatelná, protože nebyl uveden žádný bližší popis, ani druh a stáří stromů. Stejně tak pokud jde o chatu, která byla oceněna částkou 10 000,- Kčs, nebyl v řízení o dědictví předložen žádný doklad, podle něhož by bylo možno tuto stavbu identifikovat, ani doklad o vlastnictví zůstavitele, ani údaje pro posouzení, zda účastníky uvedená cena odpovídá skutečnému stavu věci.

Řízení zůstalo neúplné i pokud jde o pasíva dědictví. Dne 23. 5. 1972 přihlásila do dědictví pohledávku v částce 89 000,- Kčs zůstavitelova matka M. Š., která později zemřela. Státní notářství neprovedlo, pokud jde o existenci této uvedené pohledávky, žádné dokazování a vycházelo pouze z prohlášení dědiček. Podle ustanovení § 34 odst. 1 not. ř. vychází sice státní notářství při zjišťování aktiv a pasív dědictví zejména z údajů účastníků, tyto údaje a ostatní vyšetřené okolnosti však prověří podle potřeby šetřením na místě samém, výslechem svědků, listinami nebo jinými důkazními prostředky. Pro úplné zjištění skutečného stavu věci bylo proto třeba vyslechnouti dědice po M. Š. a okolnostech, za nichž mělo k poskytnutí půjčky dojít, a o tom, zda a jaké doklady mohou v tomto směru přeložit.

Uvedenými rozhodnutími státního notářství, která nebyla právní moci, byl tedy porušen zákon v ustanoveních § 4 odst. 1, § 34 odst. 1, § 35, § 37 odst. 1 a § 39 odst. 1 not. ř., jakož i v ustanovení § 482 odst. 2 o. z.

1) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 44/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

2) Viz 4. 21/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 352-353).

3) Viz V/1967 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR (str. 516 a 517).

4) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 56/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.